

Мукачівський державний університет
Кафедра психології
Кафедра англійської мови, літератури з методиками навчання
Мукачівська міська рада
Малопольський державний університет імені Вітольда Пілецького в м.
Освенцім
Поморська академія у Слупську

**Akademia
Pomorska
w Słupsku**

СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ПРОФЕСІОНАЛА У ПОСТКОВІДНОМУ ПРОСТОРИ

Збірник тез доповідей за матеріалами
Міжнародної науково-практичної конференції

Мукачево

12 – 13 т р а в н я 2 0 2 2 р.

*Рекомендовано до поширення через мережу Інтернет
вченою радою Мукачівського державного університету
(протокол № 18 від «10» травня 2022 р.)*

С 11

Становлення особистості професіонала у постковідному просторі :
збірник тез доповідей за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції (12-13 травня 2022 р., м. Мукачево). Мукачево : Вид-во МДУ, 2022. 199 с

У збірнику представлено тези доповідей за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції «Становлення особистості професіонала у постковідному просторі». Учасниками конференції розглянуто проблеми становлення особистості професіонала у постковідному просторі з метою вироблення рекомендацій та реалізації комплексного наукового підходу щодо підвищення соціально-адаптаційних компетентностей особистості у професійній сфері; поширення проблематики прикладних досліджень у психолого-педагогічній сфері; вивчення особливостей формування та розвитку професійно значущих особистісних якостей.

Видання розраховане на науковців, педагогів, викладачів, аспірантів та студентів, які займаються науково-дослідною роботою.

Редакційна колегія:

Щербан Т.Д. – д-р психол. наук, професор (голова);

Гоблик В.В. – д-р екон. наук, професор;

Теличко Н. В. – д.пед.наук, професор

Корнієнко І.О. – д. психол. наук, професор;

Брецько І.І. – канд.психол.наук, доцент;

Воронова О.Ю. – канд. психол. наук, доцент;

Кравченко Т.М. – доктор філософії;

Бучмей І.І. – провідний фахівець кафедри психології.

Відповідальність за достовірність фактів, власних імен, цитат, цифр та інших відомостей несуть автори публікації.

*Recommended for distribution via the Internet
Academic Council of Mukachevo State University
(Minutes № 18 of May 10, 2022)*

C 11

Professional personality formation in the post COVID space: a collection of abstracts based on reports of the International Scientific and Practical Conference materials (May 12-13, 2022, Mukachevo). Mukachevo: MSU Publishing House, 2022. 199 p

The collection presents abstracts on the reports of the International scientific-practical conference materials «Professional personality formation in the post-COVID space». The participants of the conference considered the problems of formation of the professional personality in the post-COVID space in order to develop recommendations and implement a comprehensive scientific approach to improving the social and adaptive competencies of the individual in the professional sphere; dissemination of applied research in the psychological and pedagogical sphere; study of the peculiarities of the formation and development of professionally significant personal qualities.

The publication is intended for scientists, teachers, professors, graduate students and students engaged in research work.

Editorial board:

Scherban T.D. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Chairman);

Hoblyk V.V. – Doctor of Economic sciences, Professor;

Telychko N.V. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor;

Kornienko I.O. – Doctor of Psychological Sciences, Professor;

Bretsko II. – Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor;

Voronova O.Yu. – Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor;

Kravchenko T.M. – Doctor of Philosophy;

Buchmei I.I. – Leading specialist of the Department of Psychology.

The authors of the publication are responsible for the accuracy of facts, proper names, quotations, figures and other information.

© Mukachevo State University, 2022

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ПЕРСОНОГЕНЕТИЧНИЙ КОНТЕКСТ: СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ	9
Барчі Б. В., Васько А. І. Мотивація навчальної діяльності шляхом використання Інтерактивних технологій.....	9
Барчі Б. В., Прокоп М.С. Професійне самовиховання майбутніх фахівців.....	11
Барчі Б. В., Югас О.М. Психологічні особливості професійного спілкування філолога.....	13
Барчій М.С., Воронова О.Ю. Пензелик В.С. Гендерні особливості ціннісних орієнтацій здобувачів вищої освіти.....	15
Барчій М.С., Попович А.М. Формування позитивної мотивації учіння молодших школярів в умовах дистанційного навчання.....	17
Барчій М.С., Ямчук Т.Ю. Творча активність людей похилого віку.....	19
Боднар Г.І. Сценічна витривалість та хвилювання під час художнього виконання творів.....	21
Бохонкова Ю. О. Використання особистістю випереджальної стратегії поведінки в сучасних реаліях.....	24
Брецько І.І., Буртин М.І., Бучмей І.І. Вплив стосунків у сім'ї на агресивність у дітей.....	26
Брецько І.І., Бучмей І.І., Козловська Н.В. Соціальна ситуація розвитку в студентському віці.....	28
Брецько І.І., Бучмей І.І., Тігор М.П. Соціально-психологічна характеристика підлітків, як вікової категорії.....	29
Брецько І.І., Бучмей І.І., Тороній Д.І. Психологічні особливості мотивації навчальної діяльності.....	31
Брецько І. І., Бучмей І.І., Цип'ящук А.А. Вплив сімейної депривації на особливості уявлень про майбутнє сімейне життя підлітків.....	33
Брецько І.І., Бучмей І.І., Чекан Н.В. Психологічні напрями становлення економічної ідентичності в ранній юності.....	34
Бугайова Н.М., Бугайова О.О. Адаптація студентів-першокурсників до навчання у закладах вищої освіти.....	36
Воронова О.Ю. Рефлексія як механізм саморегуляції особистості.....	38
Воронова О.Ю., Барчій М.С., Туріна Л.Ф. Особливості впливу рефлексії на пізнавальну активність юнаків.....	40
Гошовський Я.О., Гошовська Д.Т. Особливості родинних зв'язків та шлюбно-сімейних стосунків у сім'ях заробітчан.....	43
Іванюк О.С., Мельник Ю.В. Дослідження духовних цінностей осіб юнацького віку.....	45
Кикоть С.М., Алмашій І.І. Екологопсихологічна модель у формуванні екологічної культури студентської молоді.....	46
Коломієць Л. І. , Литвак Т. Г. . Інноваційний потенціал осіб юнацького віку.....	48
Kostiu S. Manipulation in the context of socio-psychological adaptation of the individual.....	50
Костю С.Й., Ямчук Т.Ю., Долинай М.І. Психологічні аспекти формування світогляду молодших школярів.....	52
Костю С.Й., Ямчук Т.Ю., Долинай М.І. Психологічні аспекти емоційного розвитку дітей.....	54
Котубей В.Ф., Томинець М.П. Духовний аспект становлення особистості.....	55

зменшують активність, їхня діяльність сповільнюється, а іноді навіть стопориться. Ми можемо з вами використовувати особистісні ресурси, до яких належать адекватна «Я-концепція», позитивна самооцінка, низький рівень нейротизму, висока нервово-психічна стійкість, інтернальний локус контролю, оптимістичний світогляд, емпатийний потенціал, афіліативна тенденція й інші психологічні конструкти. Проте неможливо зрозуміти особистість поза реальною ситуацією, в якій вона існує [4; 5]. Дуже гарною є порада Вільяма Джемса, який сказав: «Не бійтеся жити. Повірте, що життя варте того, щоб його прожити, – і ваша віра допоможе вам втілити це твердження в реальність».

Література

1. Анцыферова Л. И. Личность в трудных жизненных условиях: переосмысление, преобразование ситуаций и психологическая защита / Л. И. Анцыферова // Психология социальных ситуаций / сост. Н. В. Гришина. – СПб. : Питер, 2001. – С. 314.

2. Бочелюк В. Й. Психологічні особливості прогнозування поведінки особистості / В. Й. Бочелюк // Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Серія: Психологія. – Харків : ХНПУ, 2011. – Вип. 38. – С. 15–22.

3. Ковалев В. И. Личностное время и жизненный путь личности / В. И. Ковалев // Психология личности и время жизни человека. – Черновцы, 1991. – С. 5–14.

4. Лепський М. А. Прогнозування як діяльність та соціальна технологія / М. А. Лепський // Соціальна перспектива і регіональний розвиток: філософія, політика, соціологія. – 2010. – Вип. 4. – С. 5–21.

5. Максименко С. Д. Генеза здійснення особистості / Сергій Дмитрович Максименко. – К. : Вид-во ТОВ «КММ», 2006. – 240 с.

УДК 364.64-043.2:316.613.434-053.2

БРЕЦКО І.І., БУРТИН М.І., БУЧМЕЙ І.І.
Мукачівський державний університет

ВПЛИВ СТОСУНКІВ У СІМ'Ї НА АГРЕСИВНІСТЬ У ДІТЕЙ

Агресія дитини може бути реакцією на розлучення батьків. При цьому, способи реагування на ситуацію різні, залежно від статі і віку дитини. У молодших школярів агресія незріла і іноді носить безумовний характер. Хлопчики відрізняються підвищеною агресивністю до однолітків.

Розпад сім'ї в семирічному віці призводить до зростання ворожості. Хлопчики, які виховуються без батька часто мають асоціальну поведінку, прояви непокори дорослим [2]. Конфлікти батьків до і після розлучення, їх окреме проживання, наступний шлюб, погані стосунки з батьками, так само викликають негативні переживання, посилюючи труднощі в поведінці дитини. Її агресивні прояви можуть бути наслідком ревнощів по відношенню до інших членів сім'ї, найчастіше братів і сестер. У основі такої агресії лежить прагнення отримати увагу батьків, суперництво за їх любов. Неприятливими

умовами сімейного виховання можуть стати: нестача тепла і ласки з боку батьків, поблажливе ставлення до агресії дитини або байдуже ставлення до неї.

Отже, стиль потурання у вихованні, вседозволеність і відсутність контролю за дітьми з боку батьків, так само як і дуже суворі покарання сприяють підвищенню у дитини рівня агресивності.

Слід зауважити, що агресивною поведінка може виявлятися на тлі особливостей самої людини і ситуацій, у яких вона знаходиться. Існує зв'язок між агресивністю у дитинстві та агресією у зрілому віці. Також агресія тісно пов'язана з проявом почуття ревності, ненависті, заздрості, образи, злості, страху, гніву; особливо це виявляється у віці 6 – 7-ми років, коли емоційна сфера ще не стійка. Важливим є отриманий дитиною перший емоційний досвід [3]. Агресивні форми поведінки можуть самі себе підсилювати, тобто володіти тенденцією самостійної емуляції. Це пояснює деякі асоціальні дії підлітків. Наприклад, «радість подолання небезпеки», під час крадіжки.

Пошуки причин підвищеної агресивності дітей різнопланові. Спалахи агресивної поведінки відмічені в поведінці усиновлених дітей. М.Буянов відзначає, що в деяких випадках причиною цього явища може бути прояв психічного захворювання, тобто агресія, може мати біологічну природу. Вивчення біологічного фактору агресивної поведінки має кілька напрямків: 1) вивчення хромосомних аномалій і їх вплив на наслідуваність схильності до агресивності; 2) вивчення впливу гормонів на агресивну поведінку; 3) вивчення окремих структур центральної нервової системи і їх ролі в запуску агресивної поведінки; 4) вивчення впливу властивостей темпераменту, зокрема – збудливості на агресивну поведінку індивіда [1].

Існує інша точка зору, згідно з якою, швидше не гормони впливають на агресивну поведінку, а вияв агресії викликає посилену їх секрецію (Мазур, Лемб, 1980). М.Левітов, розглядаючи питання про можливі біологічні джерела агресії, підкреслює наявність зв'язку між агресивністю і підвищеною збудливістю нервової системи при слабкому впливі активного гальмування. Оскільки властивості нервової системи передаються у спадок, може бути успадковано і порушення балансу між процесами збудження і гальмування у сторону підвищеної і слабо контрольованої збудливості. Враховуючи той факт, що захисний рефлекс є вродженим, автор припускає, що можуть бути і ті задатки до наступальних дій, які залежно від суспільних умов розвиваються як в соціально виправдану «бойовитість», так і у «ворожу агресивність» [4].

Набагато вірогідніше, що будь-яка асоціація між статевими хромосомами і агресивною поведінкою при найближчому розгляді може виявитися наслідком недостатнього інтелектуального розвитку, який часто супроводжується аномаліями статевих хромосом.

Література

1. Буянов М. И. Ребёнок из неблагополучной семьи. Записки детского психиатра : [кн. для учителей и родителей] / Буянов М. И. – М., 1988. – 207 с.
2. Бютнер К. Жить с агрессивными детьми / Бютнер К. ; [пер. с нем. Д. В. Дмитриева] – М., 1991. – 144 с.
3. Захаров А. И. Как предупредить отклонения в поведении ребенка : книга [для воспитателя дет. сада] / Захаров А. И. – М., 1980. – 128 с.

УДК 316.612:37.011.3-057.87

БРЕЦКО І.І., БУЧМЕЙ І.І., КОЗЛОВСЬКА Н.В.
Мукачівський державний університет

СОЦІАЛЬНА СИТУАЦІЯ РОЗВИТКУ В СТУДЕНТСЬКОМУ ВІЦІ

Зріла юність або рання дорослість, охоплює вік від 17 - 18 до 23 - 25 років, – основний вік, який припадає на студентський період життя. Зрілий юнацький вік або вік ранньої дорослості – це період завершення фізіологічного дозрівання організму, формування зовнішнього тілесного вигляду дорослої людини, юридичного і офіційного визнання дорослості.

Соціальна ситуація розвитку студента реалізується через систему його переживань, установок, усвідомлення свого внутрішнього світу, своїх психологічних якостей і можливостей з погляду перспектив подальшого самостійного життя, що проявляється в спілкуванні і взаєминах зі старшими й однолітками, сприйнятті референтної групи, у ставленні до навчання і окремих навчальних предметів. Основні тенденції спілкування сучасного юнацтва з однолітками виявляються у внутрішньогруповому спілкуванні стосовно навчання, спілкуванні за інтересами, інтимно-особистісних відносинах [5].

Більшість вітчизняних психологів вважають найважливішими факторами соціальної ситуації розвитку в юнацькому віці – початок дорослості, входження в соціально-культурний світ дорослих як самостійної незалежної особистості, завершення соціалізації особистості через систему освіти, початок економічної активності, професійне і життєве самовизначення, інтенсивне самопізнання і «відкриття Я», формування світогляду як системи переконань, психологічну спрямованість у майбутнє, цілеспрямоване оволодіння професійно значущими знаннями, уміннями і навичками, засвоєння нових соціальних ролей (громадських, професійно-трудова) [2].

Г. С. Абрамова вважає юнацький вік періодом збільшення сили «Я», його здатності не втратити, зберегти своє «Я» і виявити свою індивідуальність в умовах групової діяльності і товариських відносин [1].

Психологічна орієнтація молодих людей на майбутнє самостійне життя пов'язана з істотною особливістю даного вікового періоду – провідним видом діяльності, який впливає на процес психологічного розвитку і формування особистості студента. В період зрілої юності у людей, що продовжують навчання у вищому навчальному закладі, провідним видом діяльності є навчально-професійна. Навчально-професійна діяльність значно змінює характер навчальної мотивації в зрілому юнацькому віці: знання сприймаються студентами як необхідна умова майбутньої професійної діяльності [3].